

MEDIER, KULTUR OG SAMFUNN

Dette temanummeret om *Medier, kultur og samfunn* fører sammen bidragsytere med bakgrunn fra forskjellige disipliner og fagfelt. De fleste forskerne som bidrar her er i dag løselig organisert i [forskningsgruppa DOMINO](#) ved Fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning, Universitetet i Tromsø (UiT). Denne forskningsgruppa avholder jevnlig tekstseminarer og symposia og fungerer som knutepunkt mellom pågående og planlagte forskningsprosjekter. Denne publikasjonen om *Medier, kultur og samfunn* hadde sitt utspring i et [symposium](#) ved UiT i mars 2012.

Ett av formålene med dette temanummeret er å gi en oversikt over medierelatert forskning ved fakultetet og å motivere til dialog og fremtidig samarbeid ut over institusjonelle og disiplinære grenser. Bidragsyterne er tilknyttet forskjellige institutt og sentre ved HSL-fakultetet; de står for litteratur-, kultur-, film- og medieteoretiske, språkvitenskapelige, mediedidaktiske, religionsvitenskapelige, diskursteoretiske, historiske og teknologiske innfallsvinkler til sine respektive problemstillinger. Utvalget viser bredden i den pågående forskningen ved fakultetet og minner samtidig om mulighetene og utfordringene et samarbeid på tvers av forskningsmiljøene kan innebære.

De publiserte bidragene lar seg kategorisere med hensyn til deres empiriske vinkling; én bolk fokuserer på måten kulturelle uttrykk, og især film, øver innflytelse på historieforståelse og kollektivt minne, mens en annen tar opp forholdet mellom minoriteter og moderne massemedier. En tredje gruppe kaster et kritisk blikk på politisk vinkling i nyhetsmedier, mens en fjerde bolk ser på forholdet mellom digitale medier og samfunn. Til slutt tar en femte gruppe for seg noen problemstillinger knyttet til oversetting og remediering. Sammen synliggjør de et grunnlag for fremtidig medievitenskapelig forskning på tvers av fagspesifikke og institusjonelle begrensninger.

Innhold i temanummeret

Nummeret er delt i fem tematiske bolker:

- Film og historie
- Medier og minoriteter
- Nyhetsdiskurser
- Digitale medier og samfunn
- Oversettelse og remediering

Den første bolken om *Film og historie* består av tre bidrag. Med referanser til teorier om kulturelt minne foretar [Tonje H. Sørensen](#) fra Universitetet i Bergen en gjennomgang av den norske filmskaperen Arne Skouens okkupasjonsdramaer. Sørensen viser disse filmenes høye moralske og etiske refleksjonsnivå. Dermed utfordrer de i følge Sørensen den noe mer ukritiske presentasjonen av heroisk norsk motstandskamp som er vanlig for andre krigsfilmer fra samme tidsperiode.

Med utgangspunkt i et lignende teoriapparat viser [Holger Pöttsch](#) fra Institutt for kultur og litteratur hvordan dagboknotatene til en anonym tysk kvinne som overlevde den sovjetiske okkupasjonen av Berlin i 1945 undergraver tradisjonelle krigsdiskurser som struktureres rundt soldatenes lidelser og heltemot. Gjennom en analyse av

dagboken og dens filmatisering kastes lys på kvinnelige sivilisters motstandsstrategier og de diskursive mekanismene som i ettertid undertrykker og usynliggjør disse kvinnenes skjebner og oppofrelser. Ved at oppmerksomheten rettes mot motstandsaktiviteter i det dagligdagse problematiseres her også den italienske filosofen Giorgio Agambens forståelse av suverenitet.

[Roswitha Skares](#) (Institutt for kultur og litteratur) bidrag ser på forholdet mellom kunst og motstandsaktivitet i tidligere DDR. Gjennom en analyse av den tyske filmen *De andres liv* argumenterer hun for kunstens immanent politiske rolle i øst-tysk offentlighet. Hun viser det paradigmatisk i den etiske oppvåkningen av filmens hovedperson – Stasioffiser Wiesler – som etter å ha utviklet et forhold til litteratur og kunst bytter side og dekker motstandsaktiviteten til sitt overvåkningsobjekt.

Også den andre gruppen av artikler – *Medier og Minoriteter* – består av tre bidrag. Gjennom en analyse av læstadianske brosjyrer og deres interne og interdiskursive relasjoner viser [Bengt-Ove Andreassen](#) fra Institutt for lærerutdanning og pedagogikk den nære sammenhengen mellom religion og mediering. På bakgrunn av dette argumenterer han for at religionsvitenskap bør forholde seg til religion som et menneskelig fenomen avhengig av mediering.

I sitt bidrag om tornedalsk litteratur og språk viser [Anne Heith](#) fra Universitetet i Umeå hvordan publikasjonen av den første tornedalske litteraturhistorien og grammatikken blir til et performativ ledd i en prosess av tornedalsk identitetskonstruksjon. Artikkelen argumenterer for at den tornedalske kulturelle oppvåkningen kan relateres til postkoloniale strømninger som utfordrer den kulturelle homogeniseringen som kjennetegner moderniseringen av Sverige. Dermed fremstår Sverige som en multi-etnisk stat med utydelige, flytende og kontekstuelle grenser, i følge Heith.

[Jorun Bræck Ramstad](#) fra Institutt for arkeologi og sosialantropologi benytter filmen *Once Were Warriors* for å synliggjøre noen generelle trekk ved forholdet mellom urfolk og moderne massemedier. Hun analyserer to hovedstrømninger i filmens mottagelsen blant Maoriene og viser hvordan disse peker mot generelle problemstillinger angående marginalisering og urfolkspolitikk.

I en tredje bolk kaster to forfattere fra hvert sitt teoretiske og metodiske ståsted et kritisk blikk på politisk vinkling i nyhetsdiskurser. [Florian Hiss](#) fra Institutt for språkvitenskap tar for seg debatten om en mulig innlemmelse av Tromsø kommune i forvaltningsområdet for samisk språk. Gjennom en analyse av artikler, ledere og kommentarer i byens lokalaviser undersøker Hiss de underliggende språkideologiske holdninger og posisjoner som betinger dekningen av saken i de lokale nyhetsmediene. På bakgrunn av disse funn argumenterer han for at avisene spilte en vesentlig rolle i ideologiseringen av saken heller enn å være som nøytral og uavhengig arena for offentlig meningsbryting.

I det andre bidraget i denne bolken undersøker Suvimarja Vuontela (tidligere student ved Senter for fredsstudier) hvordan kinesiske, amerikanske og tibetanske aviser fremstiller kvinneroller i sin dekning av opprøret i Tibet i 2008. Gjennom en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ analyse av en rekke artikler og pressefotografier viser hun at kvinner til en stor grad blir usynliggjort eller presentert som passive. Til slutt utleder hun noen konsekvenser for en progressiv fredsjournalistikk fra sine funn.

De neste to artiklene fokuserer på forholdet mellom digitale medier og samfunn. [Hilde Brox](#) fra Institutt for lærerutdanning og pedagogikk tar for seg posisjonen til det nettbaserte leksikonet Wikipedia i høyere utdanning. Med utgangspunkt i en studie blant lærerstudenter som viser både manglende kunnskap og interesse for hvordan Wikipedias innhold skapes, argumenterer hun for en pragmatisk tilnærming. I artikkelen demonstrerer hun hvordan Wikipedia i stedet for å oppfattes som en trussel i høyere utdanning heller bør tas aktivt inn: ved å la studenter skrive og redigere artikler på Wikipedia kan grunnlaget legges for et mer bevisst og kritisk forhold til samtidens kunnskapsproduksjon og -forvaltning.

På grunnlag av en analyse av det samiske kristne nettstedet www.osko.no diskuterer [Torjer A. Olsen](#) fra Senter for samiske studier forholdet mellom religion, urfolksidentitet og digitale medier. Han viser at den norske kirka i dag spiller en aktiv rolle i formidlingen av et religiøst budskap som er i samsvar med de troendes varierende etniske tilhørighet og ikke som et ledd i en statlig initiert fornorskningsprosess.

Under siste temabolk – oversettelse og remediering – gjennomfører først [Ingvild Folkvord](#) fra NTNU en analyse av to hørespill: Inger Hagerups *Hilsen fra Katarina* og Ingeborg Bachmanns *Der gute Gott von Manhattan*. Folkvord undersøker måten Hagerup drar nytte av hørespillteknologien på for å få frem nye betydningsnivåer i det presenterte narrativet. Hun retter videre et kritisk søkelys mot Hagerups oversettelsesarbeid som ifølge Folkvord reduserer kompleksiteten i Bachmanns tekst betydelig. Samtidig argumenterer hun for viktigheten av Hagerups oversettelsesarbeid som ledd i en norsk-tysk kulturkontakt.

Til slutt ser [Tore Brattli](#) fra Institutt for kultur og litteratur på klassifikasjonssystemet Dewey og noen av implikasjonene knyttet til overgangen fra trykt til datastøttet system. Brattli argumenterer for at denne overgangen så langt ikke har utnyttet det nye systemets iboende fordeler i tilstrekkelig grad og foreslår konkrete tiltak for forbedring, for eksempel knyttet til systemets brukervennlighet.

Temanummeret *Medier, kultur og samfunn* viser noe av den medievitenskapelige forskningen som foregår ved UiT gjennom bidrag fra flere viktige fagmiljø. Selv om vi på ingen måte kan hevde å gi en utfyllende oversikt over aktivitetene ved fakultetet, håper vi likevel med dette å synliggjøre noen muligheter for fremtidig samarbeid og felles initiativer på tvers av disiplinære og institusjonelle grenser.

Hilde Brox
Roswitha Skare
Holger Pötzsch